

В І Д Г У К

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Поліщук Інни Юріївни на тему «Розслідування незаконного використання торговельних марок», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми. Сьогодні законодавство України все більше наближається до міжнародних стандартів, що передбачає запровадження змін, які відбуваються в реформуванні системи судочинства. Ще недовго чекати до завершення конкурсу до Вищого суду з питань інтелектуальної власності, а у лютому 2019 року український парламент, проголосував за зміни до Конституції, які закріплюють стратегічний курс України на членство в European Union (ЄС) і North Atlantic Treaty Organization (НАТО).

Безсумнівно, більшість українців хотіли б жити в європейській державі, враховуючи високу якість життя населення європейських країн. Однак, якщо розглядати стан справ в Україні, за таким важливим критерієм, як захист прав інтелектуальної власності, стає зрозуміло – для досягнення європейського рівня захисту прав на торговельні марки, в тому числі кримінальними нормами, Україні слід удосконалювати не тільки їх регламентацію, але і практичне застосування.

Відомо, що Україна перенасичена контрафактними товарами та є одним з чотирьох важливих регіональних транзитних пунктів, де перерозподіляються контрафактні товари, призначені для ЄС.

Разом з тим, згідно, статистичних даних за останні 5 років (2013-2018 рр.) в суд відправлено менше 10 % від облікованих злочинів, що говорить про низьку ефективність розслідування в Україні незаконного використання торговельних марок. Саме тому, в умовах сучасного реформування системи

кримінальної юстиції в Україні як демократичній та правовій державі, особливої актуальності для криміналістики набуває проблема створення методики розслідування незаконного використання торговельних марок, в якій відображається сучасний стан та тенденції розвитку системи кримінального процесу загалом. Таким чином, обрана Поліщук Інною Юрїівною тема дослідження «Розслідування незаконного використання торговельних марок» безумовно є актуальною.

Відповідність дисертаційної роботи сучасним вимогам науки і практики. Рукопис дисертації підготовлений відповідно до Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 р. № 402-р, Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015, п. 7 Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 років, затвердженого наказом МВС України від 16.03.2015 р. № 275.

Темі дисертації було затверджено, а пізніше уточнено рішеннями Вченої ради Національної академії внутрішніх справ (протокол від 30.10.2014 р. № 20; протокол від 27.11.2018 р. № 18), зареєстровано Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 1007, 2014 рік).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Структура дослідження достатньо обґрунтована та побудована логічно, результати аргументовані та переконливі. На думку опонента достовірність висновків та рекомендацій дисертантки забезпечується такими обставинами:

1. Належним теоретичним підґрунтям дослідження, положення якого спираються на здобутки вітчизняних і зарубіжних науковців у галузі кримінального процесу, криміналістики, теорії судової експертизи, філософії права, психології, логіки та інших галузей знання.

2. Комплексним використанням широкого спектру методів наукового пізнання, серед яких: методи формальної логіки, історико-правовий,

структурно-функціональний, системний, статистичний, соціологічний, що дало змогу розкрити теоретичні та прикладні питання з методики розслідування незаконного використання торговельних марок.

3. Повнотою використання нормативно-правової бази, яку складають Конституція України, Закони України, Кримінальний процесуальний кодекс України, підзаконні нормативно-правові акти, Постанови Пленуму Верховного Суду України тощо.

4. При формулюванні наукових положень, висновків і рекомендацій авторка спиралась на матеріали вивчених кримінальних проваджень (81 кримінальне провадження); результати опитування 118 слідчих Національної поліції України та інтерв'ювання 55 судових експертів з дослідження торговельних марок, у тому числі економіки інтелектуальної власності та власний практичний досвід судово-експертної діяльності.

Таким чином, використання перелічених методів дослідження, емпіричних даних, здобутків попередників, результати власних наукових пошуків забезпечили у своїй основі обґрунтованість і, як наслідок, достовірність більшості наукових положень, висновків та пропозицій авторки.

Наукова новизна одержаних результатів передусім полягає в тому, що дисертація за суттю є першою спеціальною комплексною роботою, що вирішує наукове завдання з розробки методики розслідування незаконного використання торговельних марок.

В роботі сформульовано важливі для теорії та практики поняття, положення, висновки та рекомендації, до найбільш важливих, із яких можна віднести: а) розкриття криміналістичної характеристики незаконного використання торговельних марок, виокремлення особливостей та визначення сутності її окремих елементів у тому числі розробка програми вивчення юридичної особи потерпілого (власника торговельної марки) від незаконного використання торговельної марки та формування слідової картини незаконного використання торговельних марок; б) визначення типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування незаконного використання торговельних марок; в) з'ясування межі компетенції експертів з дослідження торговельних

марок (спеціальність 13.6) під час розслідування незаконного використання торговельних марок.

В структурі наукової новизни також має значення розкриття генезису судової експертизи торговельних марок в результаті чого встановлено, що знання у галузі матеріального права (право інтелектуальної власності) є основними у структурі спеціальних знань обізнаної особи в межах п'ятого класу судової експертизи – експертиза об'єктів інтелектуальної власності, у тому числі торговельних марок; положення, що характеризують спосіб вчинення незаконного використання торговельної марки шляхом продажу контрафактного товару, що здатний витіснити оригінальний товар, внаслідок чого потерпілому спричиняється матеріальна шкода у формі упущеної вигоди, якою є втрачена частина прибутку, що припадає на торговельну марку, або ліцензійні платежі (роялті); запропонована формула визначення матеріальної шкоди.

Цікавими з точки зору наукової новизни виглядають й інші положення: пропозиції законодавчого унормування статусу потерпілого, регламентованого ч. 1 ст. 55 КПК України, відповідно до виду шкоди, яка може бути спричинена кримінальним правопорушенням, передбачивши для юридичної особи можливість спричинення шкоди немайнового характеру (порушення ділової репутації), що притаманно при незаконному використанні торговельних марок; пропозиції з експертної профілактики незаконного використання торговельних марок, зокрема: створення умов для додаткового слідоутворення.

Оцінка змісту дисертації та автореферату. Дисертація має чітку структуру: композиційно складається із анотації, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (360 найменувань на 38 сторінках) і 13 додатків на 48 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 310 сторінок, із них основного тексту на 213 сторінках. Дисертантка виконала вимоги, що висуваються МОН України до цього виду наукових праць.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що

ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки дисертаційної роботи. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними. Автореферат дисертації відповідає зазначеній спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Дисертація Поліщук І. Ю. «Розслідування незаконного використання торговельних марок», за структурою та правилами оформлення відповідає Вимогам до оформлення дисертації (Наказ Міністерства освіти і науки України 12.01.2017 № 40).

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. На наш погляд, сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані та вже використовуються у практичній діяльності, у освітній діяльності для підготовки та підвищення кваліфікації судових експертів за напрямком експертиза об'єктів інтелектуальної (акт впровадження Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України від 28.12.2018 р.; довідка про використання результатів дисертації Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України від 27.03.2018 р. № 19/9-3/58-48; акт впровадження Центру судової експертизи та експертних досліджень ДП «Інформаційні судові системи» Державної судової адміністрації України від 19.02.2019 р.) та у науковій діяльності.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, були оприлюднені у вигляді доповідей і виступів на 8 науково-теоретичних та практичних конференціях, засіданні круглого столу, семінарі та конгресі: «Актуальные вопросы интеллектуальной собственности» (Ялта, 16-18 сентября 2013 года), «Актуальні питання судової експертизи та криміналістики» (Харків, 7-8 листопада 2013 року), «Актуальні питання судово-експертного забезпечення кримінальних проваджень» (Київ, 10 квітня 2014 року), «Актуальні проблеми охорони

інтелектуальної власності у ЗС України» (Київ, 20 серпня 2014 року), «Теорія і практика судової експертизи і криміналістики» (Київ, 27 лютого 2018 року), «Криміналістика та судова експертологія: наука, навчання, практика» (Одеса, 13-15 вересня 2018 року), «Актуальні питання судової експертизи та криміналістики» (Харків, 10-11 жовтня 2018 року), «Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології» (Київ, 22 листопада 2018 року).

Загалом основні положення і висновки дослідження І. Ю. Поліщук відображені у 16 наукових працях, 5 з яких – статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 3 – у зарубіжних наукових виданнях, 8 – тези наукових доповідей.

Разом з тим необхідно звернути увагу на окремі положення, які потребують певного пояснення, уточнення та більш детального розгляду.

I. У підрозділі 1.1. «Стан наукового дослідження розслідування незаконного використання торговельних марок» авторка приділяє достатньо багато уваги питанню спеціальних знань, що використовуються під час розслідування цих злочинів. При цьому побіжно згадується про досить тривалу історію використання спеціальних знань у розкритті, розслідуванні та попередженні злочинів. Впродовж цієї історії формулювалось досить багато різних трактовок розуміння спеціальних знань. Можна говорити про те, що і в рамках криміналістики існують розбіжності щодо того, які саме криміналістичні знання є спеціальними для певних посадових осіб, які вивчали криміналістику у навчальних закладах – слідчих, суддів, прокурорів тощо. Тому бажано почути точку зору дисертантки на це питання.

II. У підрозділі 1.2. «Генезис судової експертизи торговельних марок в Україні» І. Ю. Поліщук зазначає про «відносність поняття спеціальні знання та втрату їх розрізняльної здатності». Ні в законодавстві, ні в науці сьогодні не має універсального, загальновизнаного поняття «спеціальних знань». Використовуючи пряме цитування В. Г. Гончаренка, авторка наголошує, що «з позиції вчення про пізнання і термін «спеціальні знання» сам по собі є некоректним – знаннями, необхідними для наукового витлумачення того чи іншого факту, за ідеєю володіє кожний спеціаліст у даній галузі, якщо йому

доручити проведення експертизи». На нашу думку, цю тезу бажано продовжити та висловити свою власну позицію щодо питання використання терміну «спеціальні знання» у законодавстві та науці.

III. В дисертаційній роботі авторка багато уваги приділяє експертизі у сфері інтелектуальної власності, зокрема двом спеціальностям, за якими проводяться експертні дослідження під час розслідування незаконного використання торговельних марок. У дисертації бажано було чітко відобразити рід, вид, клас і місце експертизи у сфері інтелектуальної власності в системі судових експертиз.

IV. В авторефераті у рубриці «вперше» авторка об'єднано подала тези з різних елементів криміналістичної характеристики: предмету злочинного посягання та відомостей про особу потерпілого. Зокрема вказується, що «надана криміналістична характеристика предмету незаконного використання торговельної марки, яким є інформація у вигляді її зображення, що охороняється відносно конкретних товарів та/або послуг згідно правовстановлюючого документа та запропонована авторська програма вивчення юридичної особи потерпілого (власника торговельної марки) від незаконного використання торговельної марки». Бажано було б їх роз'єднати.

V. По тексту всього дисертаційного дослідження авторка користується поняттям «використання спеціальних знань» при цьому інколи зустрічається словосполучення «застосування спеціальних знань» (стор. 31, 34, 35, 36, 48, 55 та ін.). Краще було б діяти одного поняття. У свій час навколо цих понять велась дискусія, намагались показати відмінність між поняттями «використання» і «застосування».

Разом з тим, висловлені зауваження відображають особисту думку опонента, не впливають на загальну позитивну оцінку роботи дисертації Поліщук Інни Юріївни «Розслідування незаконного використання торговельних марок», яка подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Вона є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові

науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливу наукову проблему, яка полягає у напрацюванні як доктринальних, так і фактичних підходів з методики розслідування незаконного використання торговельних марок.

Обґрунтовані дисертантом положення, висновки і рекомендації, що впливають з них, є корисними, можуть бути реалізовані у правозастосовній практиці, використані для подальших наукових досліджень проблем кримінального процесу та криміналістики, для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців-правознавців та судових експертів. Дисертація підготовлена в межах задекларованої наукової спеціальності.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертаційна робота «Розслідування незаконного використання торговельних марок», яка подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів № 567 від 27.07.2016 р.), а також Вимогам до оформлення дисертації (Наказ Міністерства освіти і науки України 12.01.2017 № 40), а її авторка – Поліщук Інна Юріївна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:

**Учений секретар Київського науково-дослідного
інституту судових експертиз,**

кандидат юридичних наук, доцент

В. П. Колонюк

В. П. Колонюк

Підпис ученого секретаря Колонюка В.П. засвідчую.

Засекретмас секретаря

Засекретмас (І. Д. Довідко)